

Yötyön teettäminen. Kaksivuorotyötä tekevät vuoromestarit.**Dnro 23/2016, annettu 20.1.2017**

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Oikaisuvaatimuksen tekijä: X Oy

Vireille: 9.11.2016

Oikaisuvaatimuksen
kohde: Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueen
päätös dnro LSAVI/540/04.07.02/2016, joka on annettu
19.10.2016.

X Oy on 6.10.2016 hakenut Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualueelta lupaa teettää yötyötä kolmella vuoromestarilla ajalla 1.11.2016 – 31.12.2018. Lupaa on haettu vuoromestareille, jotka tekevät kaksivuorotyötä iltavuoroina kello 15 – 23 ja yövuoroina kello 23 – 07 maanantaista sunnuntaihin. Perusteena on esitetty uuteen toimintamalliin siirtyminen, jossa vuoromestareita tarvitaan siirtymäajan yövuorossa ”vastuunkantajina”. Poikkeusluvan aikana työntekijät koulutetaan toimimaan itsenäisesti ja käyttöön otetaan kaikissa vuoroissa ns. nokkamiesjärjestelmä. Luvan päätyttyä vuoromestarit palaavat takaisin kaksivuorotyöhön aamu- ja iltavuoroon.

Lounais-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastualue on myöntänyt luvan ajalle 1.11.2016 – 31.1.2017. Luvan mukaan työnantaja saa teettää kolmella vuoromestarilla yötyötä kello 23 – 06:n välisenä aikana. Päätöksen perustelujen mukaan poikkeuslupa soveltuu työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdan mukaan käytettäväksi tilanteissa, joissa työ tulee poikkeuksellisesti järjestää yötyöksi. Uuteen toimintamalliin siirtyminen ja perehdyttäminen nokkamiesjärjestelmään vaativat vuoromestareiden läsnäoloa yövuoron aikana tilapäisesti.

Aluehallintovirasto myönsi poikkeusluvan kuitenkin vain kolmeksi kuukaudeksi vedoten työntekijän suojelun periaatteeseen.

Oikaisuvaatimus ja sen perusteet:

X Oy on vaatinut, että työneuvosto myöntää poikkeusluvan 31.12.2018 asti. Hakemuksen kohteena olevat vuoromestarit työskentelivät ennen siirtymävaihetta työaikamuodossa 37 siten, että heitä oli yksi jokaisessa vuorossa. Nyt tarkoitus on, että siirtymävaiheessa he tekevät kaksivuorotyötä. Perusteluina hakemukselle yhtiö on esittänyt uuden toimintamallin käyttöönoton kartonkitehtaalla ja sen aiheuttaman välttämättömän siirtymä- ja koulutusvaiheen. Uudessa toimintamallissa työtä tehdään kahdessa vuorossa ja käytössä on ilta- ja yövuoro. Jatkuvassa päivävuorossa olevat toimihenkilöt huolehtivat työn ohjaamisesta päiväaikaan. Uuden toimintamallin käyttöönoton syynä on yhtiön taloudellinen kriisi, jonka seurauksena työtä tehdään pienemmällä henkilöstömäärällä kuin aiemmin. Siirtymäajan jälkeen työvuorossa ei olisi enää toimihenkilötasoista vuoromestaria vaan vastuu ohjautuisi työntekijöille. Uuteen toimintamalliin siirryttäessä tarvitaan vastuunkantajaa eli vuoromestaria, jotta toiminta saadaan turvallisesti käyntiin. Tuotannossa työskentelevän vuoromestarin tehtävänä on johtaa ja vastata vuoron toiminnasta ja tuloksista sekä puuttua havaittuihin poikkeamiin. Uuden toimintamallin käyttöönoton seurauksena lähes sadalle henkilölle siirtymäaikana annettava - osin yhtiön sisäisillä koulutuksilla tapahtuva ja osin ulkopuolisten kouluttajien toteuttama - koulutus tulee kestämään vähintään yhden vuoden. Kesälomakaudella näitä koulutuksia ei voida toteuttaa, koska silloin tehtäviä hoitavat osin määräaikaiset työntekijät. Siirtymävaiheen aikana työntekijät on tarkoitus opastaa toimimaan muun muassa mahdollisesti yövuoron aikana sattuvissa häiriö- ja ongelmatilanteissa silloin, kun vuoromestari ei ole paikalla. Tämän vuoksi on erityisen tärkeää, että vuoromestarit ovat ohjaamassa ja opastamassa uuden toimintamallin mukaiseen turvalliseen toimintaan myös yöaikana.

Nykyisen viiden vuoromestarin sijasta siirtymä- ja koulutusvaiheessa käytetään vain kolmea vuoromestaria. Vuoromestarit työskentelisivät jatkuvassa kaksivuorotyössä, jossa työtä tehdään jokaisena viikonpäivänä joko iltavuorossa klo 15 – 23 tai yövuorossa klo 23 - 07. Uuden toimintamallin käyttöön ottamisen jälkeen hakemuksen kohteena olevat vuoromestarit palaavat

takaisin perinteiseen aamu- ja iltavuorokiertoon. Uusi toimintamalli on kokonaisuudessaan käytössä vuoden 2017 lopussa.

Asianosaisen kuuleminen:

Luottamusmies A ei ole puoltanut työnantajan hakemusta työaikojen raskauden vuoksi. Työneuvostolle A on todennut, että luvalla ei ole perusteita edes aluehallintoviraston myöntämäksi ajaksi ja lupa pitää siltä osin peruuttaa. Tilanne ei täytä työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdassa edellytettyä, sillä siinä ei ole mitään yllättävää. Yhtiön esittämät syyt yötyön teettämiselle johtuvat sen omista liikkeenjohdollisista ratkaisuista: vuoromestareiden lukumäärää vähennetään ja sen jälkeen yhtiö yrittää saada lupaa teettää työtä yöaikaan uusien henkilöiden perehdyttämiseksi. Luottamusmies kiinnittää lisäksi huomiota siihen, että yhtiön hakema järjestely on työehtosopimuksen ja työoikeuden vastainen. Työnjohtotehtävissä työskentelevillä henkilöillä ei ole esim. vastuuta työririkoksista työnantajan sijaisena. Kaksivuorotyössä yötyö on kielletty työaikalain 26 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella, koska yöajaksi järjestetty vuorotyö voi vaarantaa työntekijän terveyden. Luottamusmies vaatii oikaisuvaatimuksen hylkäämistä ja aluehallintoviraston myöntämän poikkeusluvan kumoamista. Lisäperusteena luottamusmies esittää, että toimihenkilöiden luottamusmiestä ei ole asiassa kuultu.

Lisäselvitys:

Työneuvosto pyysi X Oy:ltä lisäselvityksenä yleiskuvauksen tehtaan toiminnasta ja tuotantoprosessista, sisällöllisen kuvauksen tehtaalla tehtävästä työstä sekä uudesta toimintamallista. Edelleen työneuvosto pyysi selvityksen, miten tehtaalla on toimittu ennen uuden toimintamallin käyttöönottoa sekä selvityksen tuotannossa tapahtuvista häiriöistä ja ongelmista. X Oy on kertonut, että Y:n tehtaan pääasiallinen toiminto on hiokkeesta eli mekaanisesta massasta sekä valkaistusta sulfaattisellusta valmistettavien taive- ja erikoiskartonkien sekä elintarvikekartonkien tuotanto. Hioke valmistetaan tehtaalla ja sellu ostetaan ulkopuolelta.

Tehtaalla on kaksi kartonkikonetta. Lisäksi tehtaan toiminta käsittää jätevedenpuhdistamon sekä voimalaitoksen, jolla on lupa jätteen rinnakkaispolttoon.

Y:n tehtaalla käyntipäiviä on noin 350 päivää vuodessa ja tehdas toimii keskeytymättömässä kolmivuorossa eli työaikamuodossa 37 (TAM37). Kunnossapitoseisokkeja pidetään tarpeen mukaan. Tehtaalla on henkilöstöä yhteensä 146, joista 113 ovat työntekijöitä ja 33 toimihenkilöitä.

Oikaisuvaatimuksen kohteena olevien vuoromestareiden tämän hetken ja lähitulevaisuuden tärkein työtehtävä on uuden toimintamallin sisäänajo työntekijöille. He vastaavat henkilöstön uudelleen koulutuksesta uuden toimintamallin mukaisiin työtehtäviin varmistaen, että tuotanto ja laatu eivät kärsi koulutusten aikana, ja että toiminta jatkuu samanlaisena myös siirtymäajan jälkeen. Vuoromestarit varmistavat, että uudelleen koulutettavien henkilöiden osalta myös työturvallisuusasiat tulevat huomioon otetuksi koulutusten aikana ja uuden toimintamallin käyttöönoton jälkeen.

Vuoromestarit työskentelivät ennen siirtymäaikaa työaikamuodossa 37 siten, että heitä oli yksi jokaisessa vuorossa. Tuotannollisten ja taloudellisten syiden vuoksi yhtiössä käydyissä yhteistoimintaneuvotteluissa päädyttiin merkittäviin henkilöstövähennyksiin. Rajalliset esimiesresurssit on jaettu alkuvaiheessa siten, että esimiehiä työskentelee tuotannossa jokaisena vuorokauden tuntina seitsemänä päivänä viikossa. Uuden toimintamallin siirtymäaikana kolme vuoromestaria toimivat ilta- ja yövuoroissa - yksi vuoromestari vuoroa kohti. Esimiesvastuun kello 7.00 - 15.00 välisenä aikana kantavat päivätyössä eli työaikamuodossa 15 (TAM15) työskentelevät päiväesimiehet.

Uudessa toimintamallissa työn määrä ei vähene, vaan se jaetaan uudelleen pienemmän henkilömäärän kesken. Näin ollen uudessa toimintamallissa vastuualueet laajenevat ja tehtäväkokonaisuudet kasvavat, jolloin moniosaamista tarvitaan lisää. Uuden toimintamallin käyttöönoton seurauksena työntekijöiden työskentelyä ohjataan itseohjautuvaan suuntaan siten, että siirtymävaiheen jälkeen vuoron työskentely ilman vuoroesi miestä tulee lisääntymään ja työturvallisuuden merkitys entisestään korostumaan.

Tuotannossa työskentelevän vuoromestarin tehtävänä on johtaa ja vastata vuoron toiminnasta ja tuloksista sekä puuttua havaittuihin poikkeamiin. Tuotannossa tyyppillisesti päivittäin toistuvat

konkreettiset häiriö- ja ongelmatilanteet ovat muun muassa katko, hylky, suunniteltu tai suunnittelematon seisokki.

Luottamusmies A:lla ei ole ollut lausuttavaa työnantajan lisäselvityksen johdosta.

Työneuvostoon saapui 30.12.2016 kahden vuoromestarin kirje, jossa poikkeusluvan mukainen työaika todettiin raskaaksi. X Oy totesi kirjeeseen antamassaan vastineessa, että vuoromestarit ovat omasta aloitteestaan tehneet ylipitkiä työvuoroja ilmoittamatta asiasta esimiehelle. Toisaalta työaikaraportin mukaan vuoromestarit olivat tehneet 4.1.2017 mennessä vain noin 20 – 25 työvuoroa. Näin vähäisten työvuorojen lukumäärän perusteella ei voida tehdä päätelmiä käytössä olevan työvuorojärjestelmän vaikutuksista työssä jaksamiseen. Yhtiö on myös kiinnittänyt huomiota vuoromestareiden terveyden seurantaan. Y:n tehtaalte suunniteltu uusi toimintamalli vastaa alan suuntausta itseohjautuvasta organisaatiomallista.

TYÖNEUVOSTON PÄÄTÖS

Oikaisuvaatimus hylättiin.

Päätöksen perustelut

Työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdan (1003/2014) mukaan yötyötä saadaan teettää aluehallintoviraston luvalla ja sen määräämillä ehdoilla työssä, jossa työn tekninen laatu tai muut erityiset syyt sitä vaativat. Aluehallintovirasto on katsonut, että edellä mainitussa lainkohdassa säädetty edellytykset täyttyvät, ja on myöntänyt luvan yötyön teettämiseen Y-työpaikalla ajalle 1.11.2016 – 31.1.2017 kolmella vuoromestarilla. Aluehallintovirasto ei ole kuitenkaan eritellyt päätöksessään, onko se myöntänyt luvan työn teknisen laadun vuoksi vai perustuuko lupa mainitussa lainkohdassa tarkoitettuihin erityisiin syihin.

X Oy:n Y:n kartonkitehtaalla on siirrytty taloudellisen kriisin johdosta uuteen toimintamalliin, jonka myötä työtä tehdään aiempaa pienemmällä henkilöstömäärällä. Tehtaalla on enää kolme vuoromestaria aiemman viiden sijasta. Uusi toimintamalli edellyttää siirtymä- ja koulutusvaihetta. Sen aikana aiemmin kolmivuorotyössä työskennelleet vuoromestarit työskentelevät kaksivuorotyössä tehden ilta- ja yövuoroa. Vuoromestarit vastaavat siirtymävaiheen aikaisesta opastuksesta ja koulutuksesta sekä kantavat vastuun toiminnan moitteettomasta käynnistä. Siirtymävaiheen jälkeen vuoromestarit siirtyvät kaksivuorotyöhön päivä- ja iltavuoroon, jossa yötyötä voidaan työaikalain 26 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan teettää kello 1:een asti.

Jos työnantaja teettäisi vuoromestareilla edelleen kolmivuorotyötä, olisi yötyö mahdollista työaikalain 26 §:n 1 momentin 2 kohdan perusteella. Tällöin poikkeuslupaa ei tarvittaisi. Tarpeen poikkeusluvalla on synnyttänyt nyt se, että työnantaja haluaa teettää kolmella vuoromestarilla vain kahta vuoroa ilta- ja yöaikaan, jolloin työtä ei voida teettää enää kello 1:n jälkeen.

Työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdan perusteella lupa yötyöhön voidaan myöntää, jos työn tekninen laatu tai erityiset syyt sitä vaativat. Työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdan perustelut ovat niukat. Työaikalakia koskevassa hallituksen esityksessä todetaan kuitenkin, että säännöksellä pyritään estämään yötyökiellosta aiheutuvat kohtuuttomat vaikeudet yllättävissä tilanteissa (HE

34/1996, s. 59). Vastaavansisältöinen säännös oli jo vuoden 1946 työaikalain 13 §:n 1 momentin 7 kohdassa (1351/88). Sen perusteluissa on todettu edellä kuvattua vastaavasti, että lupamenettelyn avulla työelämän toisinaan yllättävät tilanteet voidaan tarkoituksenmukaisesti selvittää ilman, että yötyön rajoituksista aiheutuu kohtuuttomia vaikeuksia (HE 193/88, s. 25). Oikeuskirjallisuudessa **Äimälä** on katsonut, että poikkeuslupa voidaan myöntää työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdan perusteella silloin, kun yötyön teettäminen ei ole mahdollista säännöksen 1 – 13 mainituissa tapauksissa. Edelleen hän toteaa, että poikkeuslupa 14 kohdan perusteella soveltuu tilanteissa, joissa työaika sijoittuu vain ajoittain ja vähäiseltä osin yöaikaan, ”eikä kyse ole luettelon muissa kohdissa mainitusta työstä”. Äimälän mukaan ajan mittaan voi myös ilmetä työtehtäviä, joissa yötyön teettäminen on perusteltua, mutta joita ei ole otettu huomioon työaikalain 26 §:n 1 momentin luettelossa. Näin ollen työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohta toimii eräänlaisena varaventiilinä (Äimälä, Markus, Työaikalaki 2012, s. 167). **Rusanen ym.** toteavat vastaavasti, että työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdassa säädetty poikkeuslupamenettely mahdollistaa yötyön niissäkin tapauksissa, joita ei ole laissa erikseen mainittu (Rusanen, Jorma – Palanko-Laaka, Kirsti – Heikkerö, Jukka – Skippari, Jorma ja Itkonen, Pentti: Työaika, vuoden 1996 työaikalain säännökset ja tulkinnat – teoksessa 1999, s. 150). **Hietala ja Kaivanto** korostavat, että työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohta on tarpeen, jotta työaikalain yötyökäytäntö voi pysyä työn kehittymisen mukana (Hietala, Harri – Kaivanto, Keijo: Työaikalaki käytännössä 2014, s. 164).

Kaksivuorotyössä on mahdollista teettää yötyötä työaikalain 26 §:n 1 momentin 3 kohdan perusteella kello 1:een saakka. Työneuvosto katsoo, että yötyölupaa ei voida myöntää kaksivuorotyöhön työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdan perusteella. Mainitussa kohdassa tarkoitettujen perusteiden on tarkoitettu ylimääräisiksi ja työaikalain 26 §:n 1 momentin 1 - 13 kohdista erillisiksi yötyön teettämisperusteiksi. Yötyön teettäminen kaksivuorotyössä kello 1:n jälkeen ei ole mahdollista edes poikkeusluvalla. Oikaisuvaatimus on jo tällä perusteella hylättävä.

Jos asiassa jouduttaisiin arvioimaan työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymistä, on otettava huomioon seuraava. Asiassa ei ole tullut esille mitään teetettävän työn tekniseen laatuun liittyviä seikkoja tai muita erityisiä syitä, joihin poikkeuslupa voitaisiin perustaa. Työneuvosto on aikaisemmassa käytännössään (päätös dnro 35a/1997) todennut, että työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdassa on luvan myöntämisen perusteet

muotoiltu lähtökohtaisesti melko väljästi. Erityisiä syitä on kuitenkin arvioitava säännöksen tarkoitusta vasten, eli aiheutuuko yötyökiellosta kohtuuttomia vaikeuksia yllättävissä tilanteissa.

X Oy:n tarve teettää vuoromestareilla yötyötä on syntynyt sen taloudellisen kriisin johdosta tekemien liikkeenjohdollisten ratkaisujen ja työvoiman vähentämisen johdosta.

Lainvalmisteluasiakirjojen ja oikeuskirjallisuudessa esitettyjen näkemysten mukaan työaikalain 26 §:n 1 momentin 14 kohdassa tarkoitetaan työelämästä johtuvia yötyön teettämisen yllättäviä tarpeita. Työneuvoston mukaan tällä tarkoitetaan työnantajan päätösvallan ulkopuolella olevissa olosuhteissa tapahtuvia muutoksia, jotka synnyttävät tarpeen yötyön teettämiseksi.

Luottamusmies on vaatinut, että työneuvosto poistaa jo myönnetyn, 31.1.2017 saakka voimassa olevan luvan. Aluehallintoviraston myöntämän luvan poistaminen ei ole mahdollista, koska luottamusmies ei ole vaatinut päätökseen oikaisua työneuvostolta.

Kun työneuvosto hylkää työnantajan oikaisuvaatimuksen, raukeaa lausunnon antaminen luottamusmiehen esittämistä muista väitteistä. Työneuvosto huomauttaa, että sillä ei ole toimivaltaa tutkia järjestelyjen työehtosopimuksen mukaisuutta.

Sovelletut lainkohdat

Työaikalain (605/1996) 26 §:n 1 momentin 14 kohta.

Päätös on yksimielinen ja se perustuu puheenjohtaja Pärnäsen sekä jäsenten Douglas, Niittylä, Romo ja Teronen mielipiteeseen.